

VERZONDEN

13 MEI 2009

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Postbus 20011
2500 EA 's-GRAVENHAGE

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 614 11 15
info@brabant.nl
www.brabant.nl
Bank ING 67.45.60.043
Postbank 1070176

Onderwerp

Zienswijze op herindelingsadvies Oss-Lith

Datum

12 mei 2009

Ons kenmerk

710726/1531736

Uw kenmerk**Contactpersoon**

Drs. E. van den Bogaard

DirectieRuimtelijke Ontwikkeling
en Handhaving**Telefoon**

(073) 681 25 99

Fax

(073) 680 76 45

Bijlage(n)

1 (met bijlagen)

E-mail

EvdBogaard@brabant.nl

Mevrouw de minister,

De raden van de gemeenten Oss en Lith hebben in hun vergadering van 23 april 2009 een herindelingsadvies inzake de samenvoeging van hun gemeenten vastgesteld. De desbetreffende stukken treft u bijgaand aan. Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 5, lid 4, van de Wet algemene regels herindeling geven wij u onderstaand tevens onze zienswijze over deze samenvoeging.

Bij de herindeling in Brabant-Noordoost in het begin van de negentiger jaren van de vorige eeuw is de gemeente Lith (ca 6700 inwoners) als betrekkelijk kleine gemeente zelfstandig blijven voortbestaan. De gemeente Lith is en wordt in toenemende mate geconfronteerd met knelpunten als gevolg van onvoldoende bestuurskracht. Dit is voor de raad van de gemeente Lith op 6 maart 2008 reden geweest te besluiten om op de kortst mogelijke termijn te komen tot een gemeentelijke herindeling.

Op ons initiatief is een Advies- en begeleidingscommissie Lith ingesteld. Deze heeft op 5 juni 2008 geadviseerd over de best passende herindeling voor Lith, zijnde een ongedeelde samenvoeging van Lith met de gemeente Oss. Dit advies, waarnaar wij korthedshalve verwijzen, is gebaseerd op een brede oriëntatie en op de criteria van het rijksbeleid. De commissie heeft geen andere regionale, ruimtelijke of sociaal-geografische knelpunten aangetroffen die in het kader van de onderhavige herindeling mede tot een oplossing zouden moeten komen. Hoewel er in de regio andere bestuurlijke en ruimtelijke vraagstukken aan de orde zijn, staan deze los van de noodzakelijke herindeling van Lith. Deze herindeling kan als een op zichzelf staand proces worden vervolgd en afgerond. Vervolgens hebben de beide gemeenteraden op 26 juni 2008 een gelijkkluidend intentiebesluit genomen om te komen tot samenvoeging van hun gemeenten.

Het provinciehuis is vanaf het centraal station bereikbaar met stadsbus, lijn 61 en 64, halte Provinciehuis of met de treintaxi.

Het advies van genoemde commissie en de overwegingen van de gemeenteraden, zoals met betrekking tot ingebrachte zienswijzen op het ter inzage gelegde herindelingsontwerp, kunnen wij volledig onderschrijven. Wij zijn van mening dat het proces, zowel naar de inwoners van de beide gemeenten toe als naar de buurgemeenten (die eveneens uitgenodigd zijn een zienswijze te geven), zorgvuldig is gevoerd. Waardering hebben wij voor de eigen toekomstvisie die de beide gemeenten hebben geschetst voor de nieuwe gemeente Oss. Een duurzame ontwikkeling van de gemeente, waarbij deze de ambitie heeft een actieve en complete woon- en leefgemeente te zijn met een krachtige stad en leefbare dorpen, staat centraal. Speciale aandacht is er voor de toekomst van het dorpencluster Lith (hoofdkern met subkernen).

Datum

12 mei 2009

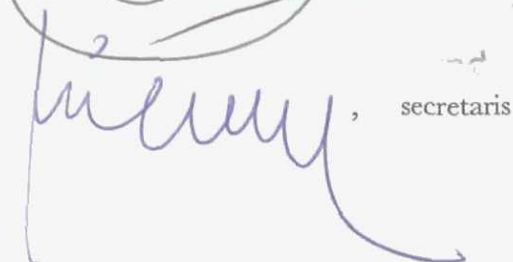
710726/1531736

Samenvattend zijn wij met de raden van oordeel dat het knelpunt in de gemeente Lith met betrekking tot de onvoldoende bestuurskracht kan worden weggenomen door een schaalvergroting in de vorm van samenvoeging met de gemeente Oss. Er zal sprake zijn van een gemeente die goed is toegerust voor een langere periode, die een goede interne samenhang kent en die passend is qua regionale samenhang en evenwicht.

Wij geven u in overweging zo spoedig mogelijk een wetsvoorstel tot samenvoeging van beide gemeenten in procedure te brengen, zodat de nieuwe gemeente zo enigszins mogelijk nog per 1 januari 2011 van start kan gaan.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

 wnd
voorzitter

 , secretaris

GEMEENTE LITH

AAN

het College van Gedeputeerde Staten van de
provincie Noord-Brabant
postbus 90151
5200 MC, 's-Hertogenbosch.

Provincie Noord-Brabant	
Zaaknr.:	1532295
29 APR 2009	
Briefnr.:	1534476
d.: ROM afd.:	bur.: IBS

GEMEENTE

OSS

E-mail gemeente@oss.nl
www.oss.nl

Postbus 5
5340 BA Oss

Wilt u bij uw reactie de
datum van deze brief en
ons kenmerk vermelden?

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
28 april 2009	Bestuurszaken	W.Hoefnagel	0412-629271
Onderwerp		Uw kenmerk	Aantal bijlagen
Herindelingsadvies Oss-Lith			Diversen

Geacht College,

Op 23 april jl. hebben de raad van de gemeente Oss en de raad van de gemeente Lith besloten tot vaststelling van het bijgaande herindelingsadvies zoals bedoeld in artikel 4 lid 2 van de Wet algemene regels herindeling. (Wet Arhi). Ter voldoening aan het bepaalde in de Wet Arhi doe ik u deze besluiten namens de beide colleges van Oss en Lith bijgaand ter goedkeuring toekomen.

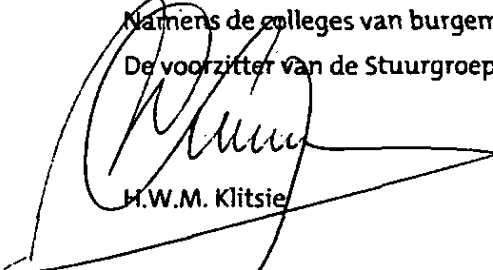
In dit herindelingsadvies, dat in de beide gemeenteraden unaniem tot stand is gekomen, is besloten om te komen tot ongedeelde samenvoeging van de gemeenten Oss en Lith per 1-1-2011. Het besluit van 23 april jl. is een vervolg van de vaststelling van het herindelingsontwerp door de beide gemeenteraden van 22 januari jl.

Dit herindelingsontwerp heeft vervolgens, conform de procedure van de Wet Arhi, acht weken ter inzage gelegen, waarin een ieder de gelegenheid heeft gekregen tot het indienen van zienswijzen. De reacties op deze zienswijzen hebben onderdeel uitgemaakt van de besluitvorming in de beide gemeenteraden. Verder zijn in deze periode bewonersbijeenkomsten georganiseerd in de diverse kernen van de gemeente Lith en één bijeenkomst in de gemeente Oss. In deze bijeenkomsten is informatie verstrekt over het proces en konden de bewoners ook hun reactie geven op het voornemen tot samenvoeging van deze gemeenten.

Een overzicht van de bijlagen treft u separaat aan.

Ik vertrouw er op u voldoende te hebben geïnformeerd en zie de besluitvorming van uw College met belangstelling tegemoet.

Namens de colleges van burgemeester en wethouders van Oss en Lith,
De voorzitter van de Stuurgroep Oss-Lith,

H.W.M. Klitsie

Lijst van bijlagen, behorende bij de brief van de voorzitter van der Stuurgroep Oss-Lith van
28 april 2009.

- voorstel aan de beide gemeenteraden
- raadsbesluiten van Oss en Lith
- plankkaart
- rapport met reacties op de ingekomen zienswijzen
- ingekomen zienswijzen
- herindelingsadvies
- verslagen van de bewonersbijeenkomsten in Oijen, Lith, Maren-Kessel en Oss.
- verslag van de Gezamenlijke Herindelingsadviescommissie van 7 april 2009.

Gemeenteraad:

Aan de gemeenteraad

Volgnummer
Dienst/afdeling BZ

Onderwerp:
Herindelingsadvies gemeenten Oss en Lith

Oss/ Lith 27 maart 2009

1. Inleiding.

Door de unanieme vaststelling van het herindelingsontwerp op 22 januari 2009 hebben de raden van de gemeenten Oss en Lith het eerste formele besluit genomen om te komen tot één gemeente. Bij brief van 17 februari jl. heeft het College van Gedeputeerde Staten medegedeeld met instemming te hebben kennis genomen van de besluiten van de beide gemeenteraden.

Dit besluit is gevolgd door een procedure van zienswijze, waarin eenieder gedurende acht weken in de gelegenheid is gesteld te reageren op dit voornemen. Met inachtneming van deze reacties kan nu worden overgegaan tot de vaststelling van een herindelingsadvies, zoals bedoeld in de Wet algemene regels herindeling. (Arhi). De vaststelling van dit herindelingsadvies is de tweede stap, waarin de raden van Oss en Lith hun voornemen tot vrijwillige samenvoeging vastleggen. Uitgaande van de normale besluitvormings- en wetgevingsprocedures kan op deze manier een samenvoeging van de beide gemeenten per 1 januari 2011 een feit worden.

Vooruitlopend op het formele besluitvormingstraject is er op organisatorisch terrein al veel bereikt. Allereerst zijn met de vaststelling van het covenant op bestuurlijk niveau de nodige afspraken gemaakt over de wijze waarop de besturen, in de aanloop naar de samenvoeging, met elkaar omgaan en welke zaken zij van elkaar verwachten.

Ook op het terrein van de organisatie en dienstverlening zijn goede vorderingen gemaakt. Er is met de medezeggenschapsorganisaties in goed overleg een akkoord bereikt over de sociale leidraad en de arbeidsvoorwaarden. Dat heeft er toe geleid dat per 1 april a.s. de ambtenaren van de gemeente Lith al in vaste dienst van de gemeente Oss komen. Daarmee is de werkgelegenheid voor alle personeelsleden uit Lith verzekerd. Tevens kan daarmee worden vooruitgelopen op de dienstverlening binnen de nieuwe gemeente. Uitgangspunt daarbij is dat de dienstverlening in Lith, in aanloop naar de samenvoeging, ongewijzigd blijft.

2. Procedure van zienswijze

Het besluit van de beide raden is via de Maasbode en Oss Actueel op 26 januari jl. bekend gemaakt. De stukken zijn vervolgens vanaf 29 januari ter inzage gelegd in de publiekscentra van de gemeentehuizen in Lith en Oss, de bibliotheek in Lith en de hulpsecretarieën in Berghem, Megen en Ravenstein. Verder hebben de beide gemeenten voor de herindeling een aparte internetsite ingericht, waardoor ook per e-mail kon worden gereageerd. De officiële procedure is op 25 maart beëindigd.

In samenhang met de procedure van zienswijze zijn informatiebijeenkomsten georganiseerd in Oijen, Lith, Maren-Kessel en Oss. In deze bijeenkomsten is door de burgemeesters van de beide gemeenten toelichting gegeven op het proces van samenvoeging. Tevens waren deze bijeenkomsten bedoeld om de mening van de burgers te horen. Er was een nuttige uitwisseling van informatie. Deze bijeenkomsten zijn goed bezocht, vooral in de kernen van Lith. De verslagen van deze bijeenkomsten zijn bij het herindelingsadvies gevoegd.

3. Inhoud stukken.

Er zijn in totaal 22 zienswijzen binnengekomen.

Het herindelingsontwerp staat voor twee punten ter discussie; te weten:

- de indeling van Het Wild bij de nieuwe gemeente;
- het plan voor één dorpsraad voor de huidige gemeente Lith.

Daarnaast is er een aantal zienswijzen waarbij wel commentaar wordt geleverd op bepaalde aspecten van de herindeling, maar die de herindeling als zodanig niet betwisten.

Uit dit beperkt aantal bezwaren blijkt dat er een breed draagvlak is voor deze herindeling. Ook de zienswijzen, die de ongedeelde herindeling en de vorming van één dorpsraad ter discussie stellen, hebben niet geleid tot aanpassing van het voorstel. Op de motivatie om het herindelingsontwerp ongewijzigd te bevestigen wordt onder 4 en 5 van dit voorstel en de commentaren op de zienswijzen ingegaan.

Daardoor wordt het herindelingsontwerp met de vaststelling van dit besluit herbevestigd als herindelingsadvies. Samenvattend is de indeling van de stukken behorend bij dit besluit als volgt:

- ontwerpraadsbesluiten met kaart
- binnengekomen zienswijzen
- verslagen van de informatiebijeenkomsten
- reactie op de zienswijzen
- herindelingsadvies

13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

4. Beleidscriteria.

In het herindelingsadvies is uitgebreid ingegaan op de vertaling van het beleid van de rijksoverheid, zoals dat is neergelegd in het beleidskader gemeentelijke herindeling van december 2002, naar de onderhavige situatie. Over het algemeen blijkt dat deze herindeling geheel past in dit beleid. Omdat de binnengekomen zienswijzen alleen op het punt van de ongedeelde herindeling het voorstel ter discussie stellen, gaan wij er apart op in.

Daarbij zijn met name van belang de zienswijze van de dorpsraad Maren Kessel, de gemeente 's-Hertogenbosch en enkele inwoners uit Het Wild.

Vanuit de dorpsraad Maren-Kessel is een peiling gehouden, over de vraag waar hun voorkeur naar uitgaat. Er zijn 515 stemformulieren verspreid, waarop meerdere gezinsleden hun stem konden uitbrengen. In totaal zijn 563 stemmen uitgebracht. De respons was 48,8 %.

In Maren-Kessel zijn 250 formulieren ingevuld, waarmee 470 stemmen zijn uitgebracht. De uitslag liet voor wat betreft Maren-Kessel een voorkeur zien voor Oss van 48,3 % en 51,7 % voor 's-Hertogenbosch. (227 voor Oss en 243 voor 's-Hertogenbosch). In Het Wild zijn 38 formulieren ingevuld die 91 stemmen hebben opgeleverd. Daarvan heeft 15,4 % zich voor Oss uitgesproken en 84,6 % voor 's-Hertogenbosch. (77 stemmen voor 's-Hertogenbosch en 14 stemmen voor Oss).

Voor wat betreft geheel Maren-Kessel (inclusief Het Wild) wijken deze cijfers af van de cijfers die uit de inwonersraadpleging van januari 2008 naar voren zijn gekomen. In dit onderzoek bleek 58% zich uit te spreken voor aansluiting bij Oss en 34% voor 's-Hertogenbosch. De gemeente 's-Hertogenbosch betwist ook niet de indeling van Maren-Kessel bij Oss.

5. Overwegingen met betrekking tot de ongedeelde herindeling.

a. Algemeen

Het beleid met betrekking tot gemeentelijke herindeling is gericht op het wegnemen van knelpunten. Zo is de samenvoeging van de gemeenten Lith en Oss ingegeven door het wegnemen van knelpunten op het vlak van de bestuurskracht bij de gemeente Lith en niet in de noodzakelijke beantwoording van ruimtelijke of andere knelpunten. Op initiatief van de provincie, in samenspraak met het gemeentebestuur van Lith, heeft de Advies- en begeleidingscommissie gemeentelijke herindeling Lith (Commissie Van Homelen) geadviseerd over de meest passende herindeling voor Lith. De overwegingen en het advies van de commissie zijn gestoeld op een brede oriëntatie en op de criteria van het rijksbeleid. Zij heeft geen andere knelpunten aangetroffen die in het kader van de onderhavige herindeling mede tot een oplossing zouden moeten komen. Een indeling van de gemeente Lith is neutraal in relatie tot de

regionale bestuurlijke en/of ruimtelijke problemen die zich, aldus de commissie, meer specifiek voordoen op de as 's-Hertogenbosch – Oss.

b. Peiling dorpsraad Maren-Kessel:

Allereerst willen wij respect uitspreken voor de dorpsraad Maren-Kessel en Het Wild; die de inspanning heeft geleverd om de mening van de inwoners te peilen. Aan de uitslag willen wij ook niet voorbijgaan, zeker niet als het gaat om Het Wild. Ook de gekozen methode willen wij niet ter discussie stellen. Wel is het volgende van belang. Naast weging van de particuliere belangen, is het de taak voor de beide gemeenteraden om ook een bestuurlijke afweging te maken. Een samenvoeging die kan rekenen op 100% draagvlak en unanimititeit zijn een onmogelijkheid. Het is aan het bestuur om daarbij de keuzes te maken die - in het belang van de gehele nieuwe gemeente - de bestuurlijke structuur en beleidsmatige invulling duurzaam maken.

c. Overwegingen t.a.v. het beleidskader van de rijksoverheid:

De Advies- en begeleidingscommissie gemeentelijke herindeling Lith (Commissie Van Homelen) heeft in haar advies gesteld dat de gemeentelijke herindeling van de gemeente Lith als een op zich zelf staand vrijwillig initiatief moet worden aangemerkt. Een indeling van de gemeente Lith, bij welke gemeente dan ook, levert geen enkele bijdrage; respectievelijk doet geen afbreuk aan de oplossing van regionale problematiek en is vanuit die invalshoek neutraal.

Het College van Gedeputeerde Staten heeft overigens, naar aanleiding van het advies van de Commissie Van Homelen, bij brief van 26 augustus 2008 medegedeeld met de gemeenten Bernheze, 's-Hertogenbosch, Maasdonk en Oss te overleggen over de ruimtelijke en/of bestuurlijke knelpunten in dit gebied en over de mogelijke oplossingsrichtingen. Deze gesprekken hebben inmiddels plaats gevonden en verdere initiatieven van de provincie worden afgewacht.

Voor wat betreft de criteria voor een ongedeelde herindeling verwijzen we naar de uitgangspunten van het landelijke herindelingsbeleid, waarin een aantal rechtvaardigingsgronden voor een gedeelde herindeling zijn opgenomen, te weten:

- a. de doorsnijding van kernen door de gemeentegrens;
- b. een majeure taakstelling ten behoeve van een andere gemeente, die niet door samenwerking zou kunnen worden uitgevoerd;
- c. een onlogisch grensbeloop.

De Commissie van Homelen heeft deze criteria ook voor Maren-Kessel en Het Wild onderzocht en neergelegd in haar rapport "Aanbevelingen voor gemeentelijke herindeling van de gemeente Lith" van 5 juni 2008. Het is de commissie, zoals blijkt uit haar aanbevelingen in dit rapport, niet gebleken dat een van deze omstandigheden aanwezig is. Een ongedeelde herindeling draagt,

aldus de commissie Van Homelen, bij aan het behoud van de samenhang der dorpen die nu de gemeente Lith vormen en biedt- in het belang van de inwoners van Lith - een breder draagvlak voor een eventuele decentrale dienstverlening binnen de nieuwe gemeente. Verder zijn de volgende omstandigheden van belang.

d. Conclusies t.a.v gedeelde/ongedeelde herindeling

Dat de inwoners van Het Wild een mindere oriëntatie hebben op de hoofdkern van de nieuwe gemeente Oss staat het functioneren van deze gemeenschap en een adequate overheidszorg niet in de weg. Wij zien hierin dan ook geen knelpunt. Vanuit een oogpunt van zowel gemeentelijk beleid en beheer als een logisch grensbeloop is er sprake van een samenhangend gebied. Samenvattend zijn wij van mening dat de bestuurlijke argumenten de doorslag geven om te kiezen voor een ongedeelde herindeling. In de reacties op de zienswijzen wordt in meer gedetailleerde zin ingegaan op de verschillende argumenten.

e. Dorpsraad.

In het herindelingsontwerp hebben wij het standpunt onderbouwd om te komen tot één dorpsraad voor de huidige gemeente Lith. Wij zien de huidige gemeente Lith binnen de nieuwe gemeente als één dorpencluster, waarbij het zwaartepunt van de voorzieningen wordt geconcentreerd in de kern Lith. Vanuit die visie achten wij het logisch dat er één dorpsraad komt voor de huidige gemeente Lith. Wel blijft de mogelijkheid bestaan om te komen tot kernraden in de kleinere kernen, die als partner van de dorpsraad fungeren.

6.Voorstel.

Wij stellen u voor het herindelingsontwerp ongewijzigd vast te stellen tot herindelingsadvies en daartoe bijgaand ontwerpbesluit vast te stellen.

De colleges van burgemeester en wethouders van Oss en Lith

Voor dezen,

De Stuurgroep Gemeentelijke herindeling Oss-Lith,

De burgemeester van Oss, De burgemeester van Lith,

H.W.M. Klitsie.

S. Haasjes van den Berg.

Onderwerp:
Vaststelling herindelingsadvies Oss-Lith

Volnummer 2009-32
Dienst/afdeling Afd BZ

20090425

De raad van de gemeente Oss;

gezien het voorstel van de Stuurgroep Gemeentelijke herindeling Oss- Lith van 27 maart 2009;

gelet op artikel 4 lid 2 van de Wet algemene regels herindeling;

gelet op het advies van de gezamenlijke raadscommissie herindeling Oss-Lith van 7 april 2009 en het advies van de Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijvigheid van 15 april 2009;

Besluit:

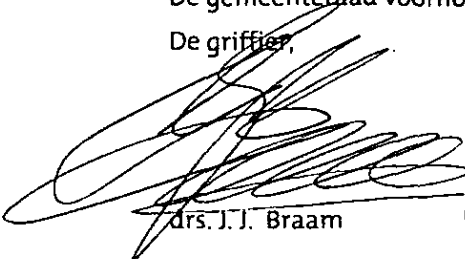
1. het herindelingsadvies voor de gemeenten Oss en Lith, voorzover het de nieuw te vormen gemeente aangaat, conform de bijlagen bij dit besluit en conform de grenzen zoals die met zwart zijn weergegeven op de bij dit besluit behorende kaart, vast te stellen ;
2. de grens tussen de bestaande gemeente Oss en Lith te laten vervallen en de grenzen tussen de nieuw te vormen gemeente (Oss-Lith) en de Noord-Brabantse gemeenten Bernheze, Grave, 's-Hertogenbosch, Landerd, Maasdonk en de Gelderse gemeenten West Maas en Waal, Maasdriel en Wijchen, ongewijzigd te laten;
3. de beantwoording op de binnengekomen zienswijzen vast te stellen conform de bijgaande rapportage;
4. het college van burgemeester en wethouders opdracht te verlenen het herindelingsadvies, de daarbij behorende nota en stukken toe te zenden aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van de gemeente Oss van 23 april 2009.

De gemeenteraad voornoemd,

De griffier,

De voorzitter

drs. J.J. Braam

H.W.M. Klitsie

Onderwerp:
Vaststelling herindelingsadvies Oss-Lith

Volgnummer
Dienst/afdeling BZ

De raad van de gemeente Lith;

Gezien het voorstel van de Stuurgroep Gemeentelijke Herindeling Oss-Lith van 27 maart 2009
Gelet op artikel 4 lid 2 van de Wet algemene regels herindeling;

gelet op het advies van de gezamenlijke raadscommissie Herindeling Oss-Lith van 7 april 2009
januari 2009;

gelet op het advies van de commissie Algemeen Bestuur en Welzijn van 15 april 2009;

besluit:

1. Het herindelingsadvies voor de gemeenten Oss en Lith, voorzover het de nieuw te vormen gemeente aangaat, conform de bijlagen bij dit besluit en conform de grenzen zoals die met zwart zijn weergegeven op de bij dit besluit behorende kaart, vast te stellen;
2. de grens tussen de bestaande gemeenten Oss en Lith te laten vervallen en de grenzen van de nieuw te vormen gemeente (Oss-Lith) en de Noord-Brabantse gemeenten Bernheze, Grave, 's-Hertogenbosch, Landerd, Maasdonk en de Gelderse gemeenten West Maas en Waal, Maasdriel en Wijchen, ongewijzigd te laten;
3. de beantwoording op de binnengekomen zienswijzen vaststellen conform bijgaande rapportage;
4. het college van burgemeester en wethouders opdracht verlenen het herindelingsadvies, de daarbij behorende nota en stukken toe zenden aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van de gemeente Lith van
23 april 2009.

De gemeenteraad voornoemd,

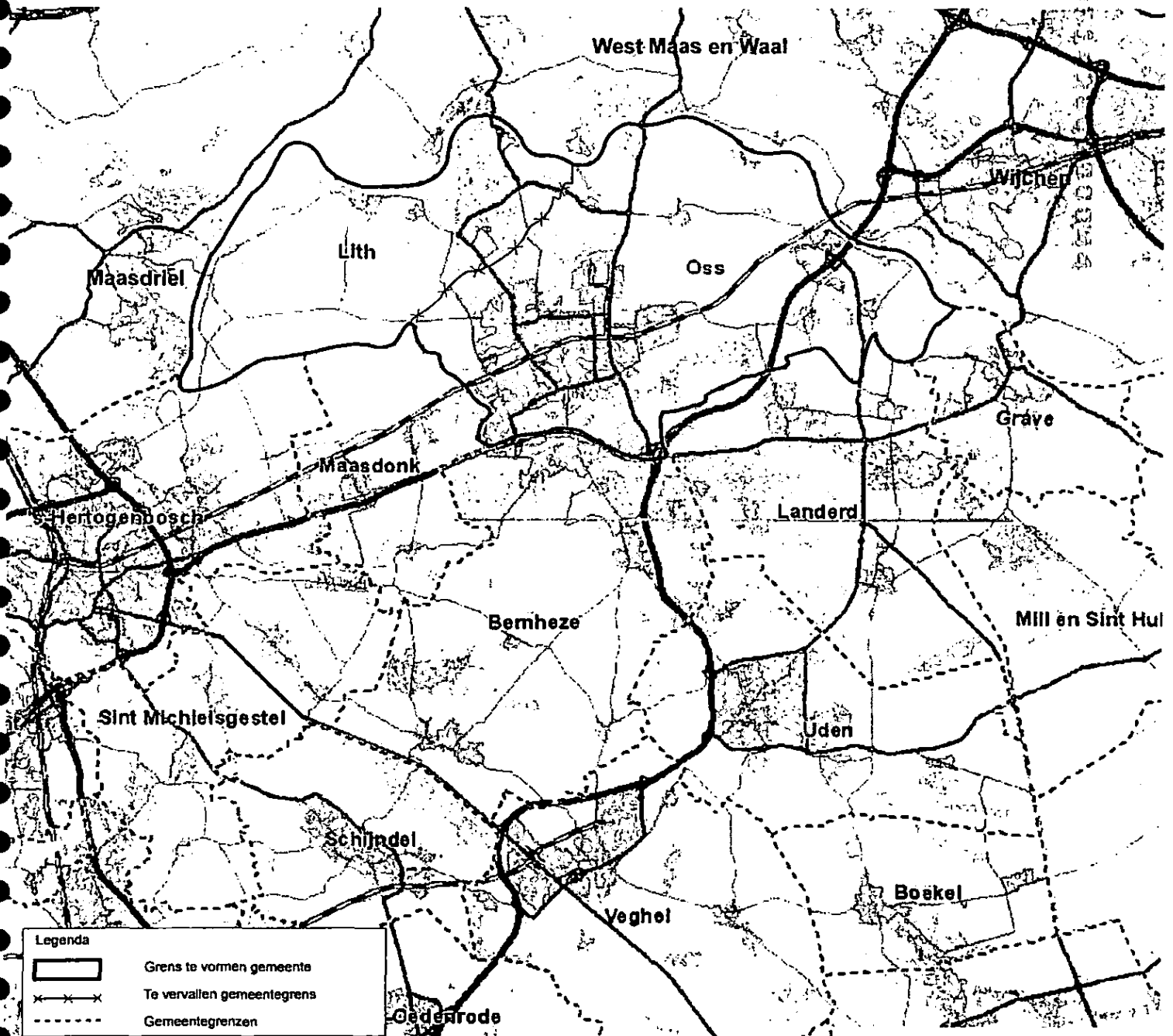
De griffier,

Mr.L. J.W. Leuners.

De voorzitter,

S. Haasjes van den Berg

Kaart herindelingsadvies van de gemeenten Oss en Lith

Behoort bij het besluit d.d. 23 april 2009 van de raden van de gemeenteraden van Lith en Oss tot vaststelling van het herindelingsadvies zoals bedoeld in artikel 4 lid 2 van Wet arhi.

De voorzitter en de griffier van de raad van de gemeente Oss
De voorzitter,

H.W.M. Klitsie

de griffier,

drs. J. Braam

De voorzitter en de griffier van de raad van de gemeente Lith
De voorzitter,

S. Haasjes van den Berg,

de griffier,

Mr. L. Leupers

03
04
05
06
07
08
09
10
11
12
13
14
15

Herindelingsadvies

Oss – Lith

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Korte schets voortraject.....	4
1.2	Inhoud herindelingsadvies	4
1.3	Inhoud ontwerpbesluit.....	5
2.	Situatiebeschrijving van de beide gemeenten	5
2.1	Situatiebeschrijving van de twee gemeenten en een beeld van de nieuwe Gemeente Oss.....	5
3.	Waarom een herindeling?	6
3.1	Motieven voor een herindeling in relatie tot het besluit van de gemeenteraad van Lith van 6 maart 2008.....	6
3.2.1	Herindeling in relatie tot het coalitieakkoord van het kabinet en het beleidskader gemeentelijke herindeling van de Minister van BZK.....	7
3.2.2	Draagvlak.....	8
3.2.3	Duurzaamheid.....	8
3.2.4	Bestuurskracht.....	8
3.2.5	Interne samenhang van de nieuwe gemeente	10
3.2.6	Ongedeelde herindeling.....	10
3.2.7	Regionaal beleid.....	11
3.2.8	Overwegingen met betrekking tot planologische ruimtebehoefte.....	11
3.3	Relatie met provinciaal beleid.....	11
4.	Toekomstvisie	12
4.1	De stad Oss.....	12
4.2	Dorpenbeleid.....	13
4.3	Dorpencluster Lith.....	14
4.4	Dienstverlening	15
5.	Financiën en personeel	15
5.1	Financiële scan.....	15
5.2	Lokale lasten.....	16
5.3	Reserves, voorzieningen en financiële weerstand.....	17
5.4	Risico's.....	18
5.5	Harmonisatie.....	18
5.6	Resultaten versnelde inventarisatie.....	18
5.7	Conclusie financiën	19
5.8	Personeelsbeleid.....	19
5.9	Integratie.....	20
6.	Ontwikkelingen en wensen	20
6.1	Ontwikkelingen en wensen gemeente Oss.....	21
6.2	Ontwikkelingen en wensen gemeente Lith.....	22
7.	Planning	24

1. Inleiding

1.1. Korte schets voortraject

Op 5 juni 2008 heeft de Advies en begeleidingscommissie gemeentelijke herindeling Lith (verder te noemen de Commissie Van Homelen) advies uitgebracht om de gemeenten Lith en Oss te laten samengaan in één gemeente. In juni 2008 hebben de raden van de gemeenten Lith en Oss op basis van dit advies een intentiebesluit genomen om met elkaar één gemeente te vormen. Dit zou betekenen dat de huidige gemeenten Lith en Oss ophouden te bestaan en opgaan in één nieuwe gemeente. Met de vaststelling van een plan van aanpak en de instelling van een gezamenlijke raadscommissie voor deze herindeling door de beide gemeenteraden is aan dit intentiebesluit direct een vervolg gegeven. Er is een bestuurlijke commissie en een ambtelijke projectgroep gevormd, waarmee de nodige voorbereidingen voor de samenvoeging ter hand worden genomen. Ook het College van Gedeputeerde Staten heeft zich bij brief van 28 augustus 2008 positief uitgesproken over het advies van de Commissie Van Homelen en de intentiebesluiten van de beide gemeenten. Op 22 januari 2009 hebben de gemeenteraden van Lith en Oss de eerste formele stap gezet door de unanieme vaststelling van het herindelingsontwerp, zoals bedoeld in artikel 5 lid 1 van de Wet algemene regels herindeling (Wet Arhi).

Thans is aan de orde de tweede formele stap in het kader van deze samenvoeging, te weten de vaststelling van een herindelingsadvies, zoals bedoeld in artikel 4 lid 2 van de Wet algemene regels herindeling. In dit document worden de definitieve overwegingen weergegeven om tot dit besluit te komen, een en ander met inachtneming van reacties op de binnengekomen zienswijzen, die daarmee onderdeel uitmaken van dit besluit.

1.2. Inhoud herindelingsadvies

De vaststelling van het herindelingsontwerp is gevolgd door een inspraakprocedure van acht weken, waarin eenieder in de gelegenheid is gesteld zijn oordeel te geven op dit voornemen tot samenvoeging. In deze periode zijn er tevens bijeenkomsten georganiseerd voor de inwoners van Lith en Oss, waarvan drie in de gemeente Lith (Oijen, Lith en Maren Kessel) en één in Oss. Met inachtneming van de ingekomen reacties nemen de beide raden vervolgens een besluit tot vaststelling van een herindelingsadvies. Inhoudelijk hebben de ingekomen zienswijzen niet geleid tot aanpassing van het herindelingsontwerp. Daarmee wordt door de vaststelling dit besluit het herindelingsontwerp herbevestigd tot herindelingsadvies. Voor de beide gemeenten is er dan sprake van een onomkeerbaar besluit, dat alleen nog door de provincie of het Rijk kan worden teruggedraaid. Vervolgens wordt dit herindelingsadvies voorgelegd aan het College van Gedeputeerde Staten, dat een zienswijze geeft over de besluiten van de raden van Lith en Oss aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Daarna zal het wetgevingsproject een aanvang nemen. Uiteindelijk zal op basis van een herindelingswet, vast te stellen door de Tweede en Eerste Kamer der Staten Generaal, de herindeling een feit worden. In overleg met de provincie is voor de totstandkoming van de nieuwe gemeente gekozen voor de datum van 1 januari 2011. Een totale planning is opgenomen onder hoofdstuk 7 van deze nota.

1.3. Inhoud ontwerpbesluit

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

De inhoud van het ontwerpbesluit luidt aldus:

1. Het herindelingsadvies voor de gemeenten Oss en Lith, voorzover het de nieuwe gemeente aangaat, vast te stellen, conform de bijlagen bij dit besluit en conform de grenzen zoals aangegeven op het bij dit besluit behorende kaart;
2. de grens tussen de bestaande gemeente Oss en de bestaande gemeente Lith te laten vervallen en de bestaande grenzen tussen de nieuw te vormen gemeente (Oss-Lith) en de Noord-Brabantse gemeenten Bernheze, Grave, 's-Hertogenbosch, Maasdonk, Landerd en Grave, en de Gelderse gemeenten Maasdriel, West Maas en Waal en Wijchen ongewijzigd te laten;
3. de beantwoording op de binnengekomen zienswijzen vast te stellen conform de bijgaande rapportage;
4. het college van burgemeester en wethouders opdracht te verlenen het herindelingsadvies, de daarbij behorende nota en stukken toe te zenden aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

2. Situatiebeschrijving van de beide gemeenten

2.1. Situatiebeschrijving van de twee gemeenten en een beeld van de nieuwe gemeente Oss

Situatiebeschrijving gemeente Lith

De gemeente Lith ligt in het noordoosten van de provincie Noord-Brabant. Met een grondgebied van circa 5.551 hectare is Lith een uitgestrekte plattelandsgemeente liggend aan de Maas. De gemeente Lith had op 1 januari 2008 6.715 inwoners en bestaat uit zes dorpskernen waarvan het dorp Lith de grootste is. De gemeente Lith heeft een hoog en passend voorzieningenniveau. Met onder andere een basisschool, peuterspeelzaal, gemeenschapshuis en tal van sportvoorzieningen in elk van de vier grotere dorpen (Lith, Lithoijen, Maren-Kessel en Oijen), wijkt de gemeente Lith niet af van andere gemeenten met veel kleinschalige dorpen.

Lith wordt gekarakteriseerd door een groot en open agrarisch buitengebied. De beroepsbevolking van de gemeente Lith bestond op 1 januari 2005 uit 3.237 personen. De gemeente had toen 1.980 arbeidsplaatsen binnen haar grenzen. Een van de belangrijkste sectoren in de gemeente is de agrarische sector, die werk biedt aan ongeveer eenderde van de beroepsbevolking. Daarnaast is er veel overwegend kleine bedrijvigheid. Lith heeft één bedrijventerrein, namelijk Het Wargaren bij Lith. Verder heeft de gemeente Lith een belangrijke functie op het gebied van recreatie (Lithse Ham). Een ander potentieel op het terrein van recreatie wordt onderkend aan de oude maasarm. (extensieve recreatie en met natuur). De noordelijke en westelijke grens wordt gevormd door de rivier de Maas, die tevens de provinciegrens met Gelderland markeert. Aan de overzijde van de Maas liggen de gemeenten Maasdriel en West Maas en Waal. De zuidelijke respectievelijk zuidoostelijke grens wordt gevormd door de Hertogswetering, een grote watergang die vanuit de Maas (ten oosten van Oijen) in zuidwestelijke richting loopt en ten westen van het buurtschap Het Wild weer in de Maas uitkomt. De buurgemeenten aan de zuidzijde van de Maas zijn: 's-Hertogenbosch (d.w.z. het gebied van de voormalige gemeente Rosmalen), Maasdonk en Oss. Verreweg het grootste deel van de gemeentegrens beslaat die met de gemeente Oss.

Situatiebeschrijving van de gemeente Oss

De gemeente Oss (ca 77.000 inwoners) bestaat uit de kernen Oss, Berghem, Ravenstein, Herpen, Megen, Macharen, Haren, Deursen-Dennenburg, Overlangel, Huisseling,

Koolwijk, Dieden, Demen, Neerloon, Neerlangel en Keent. De gebiedsoppervlakte bedraagt 10.442 ha. Driekwart van de inwoners woont in de hoofdkern Oss, de rest in de overige – overwegend kleine dorpen. Oss is gelegen in Noordoost-Brabant aan de Maas op ongeveer vijftien kilometer ten oosten van 's-Hertogenbosch. Buurgemeenten zijn Lith, Maasdonk, Bernheze, Landerd, Grave en – aan de overzijde van de Maas – de Gelderse gemeenten West Maas en Waal en Wijchen. Zij is op 1 januari 1994 nieuw gevormd uit de opgeheven gemeenten Oss, Berghem en Megen c.a. Per 1 januari 2003 is ook de gemeente Ravenstein nog met Oss samengevoegd. Oss is een gemeente met een regionale functie op het gebied van wonen, werken en voorzieningen voor het gebied van het Brabantse Maasland. De gemeente kent een inrichting van het bestuur, waarbij vertegenwoordigers van de wijken en dorpen een belangrijke plaats innemen. In dit verband is de gemeente ingedeeld in negen wijken en dorpen, die alle een eigen wijk- en dorpsraad hebben. Vanouds heeft Oss een sterke werkgelegenheidsfunctie, gebaseerd op diverse soorten van bedrijvigheid (zoals de farmaceutische en de logistieke sector). Oss was eerder betrokken bij herindeling met de gemeenten Berghem, Megen c.a. en Ravenstein. Daardoor heeft zij, naast ervaring met stedelijke taken, ook ervaring verkregen in de uitvoering van taken op het vlak van de agrarische- en natuurfunctie van het buitengebied (het klei- en polderlandschap enerzijds en zandgronden in de Maashorst anderzijds), de cultuurhistorie in de historische stadjes aan de Maas en behoud van voorzieningenniveau in of ten behoeve van de kleine dorpen. De financiële positie van de gemeente Oss is goed.

Beeld van de nieuwe gemeente.

Door de samenvoeging ontstaat een nieuwe gemeente met een omvang van 15.993 ha en met een inwonertal van ruim 83.000 inwoners. Deze nieuwe gemeente wordt daarmee qua oppervlakte een van de grootste gemeenten van de provincie Noord-Brabant. Er ontstaat een gemeente met 23 kernen, waarvan één stedelijke kern en daarnaast 22 min of meer landelijke kernen. Berghem, Megen, Herpen, Ravenstein en Lith zijn hiervan de meest prominente. Er ontstaat een gemeente met een groot buitengebied. De functie van de stedelijke kern Oss en een groot buitengebied met veel landelijke kernen zullen daarin hun eigen plaats zien te krijgen.

3. Waarom een herindeling?

3.1. Motieven voor een herindeling in relatie tot het besluit van de gemeenteraad van Lith van 6 maart 2008

Voorgeschiedenis

In het coalitieakkoord van de samenwerkende partijen binnen de gemeenteraad van Lith is opgenomen dat er een onafhankelijk en objectief onderzoek zou komen naar de mogelijkheden van een zelfstandig voortbestaan van de gemeente Lith. Op 27 augustus 2007 is daartoe een onderzoeksrapport uitgebracht door het bureau van Naem en Partners. De conclusie van dit rapport was dat de gemeente Lith op dit moment onvoldoende in staat is haar taken goed uit te voeren, wat heeft geleid tot het oordeel dat de bestuurskracht matig tot onvoldoende zou zijn. Dit rapport vormde voor de gemeenteraad van Lith mede aanleiding tot een enquête, die op basis van een wetenschappelijk verantwoorde steekproef in januari 2008 bij 631 inwoners is gehouden.

Uit dit onderzoek bleek dat 48,3% van de inwoners een voorkeur had voor een samengaan met een andere gemeente; 25,2% sprak zich uit voor voortbestaan in samenwerking met een

andere gemeente en 25,2% wilde geheel zelfstandig gemeente. Van degenen die kozen voor opheffing was 83% voor een fusie met Oss. De uitslag van deze enquête vormde aanleiding voor de gemeenteraad van Lith om op 6 maart 2008 in meerderheid te besluiten om niet als zelfstandige gemeente door te gaan. Het college van burgemeester en wethouders werd de opdracht verstrekt om op de kortst mogelijke termijn, in samenwerking met Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant te komen tot een gemeentelijke herindeling van Lith. Dit heeft geleid tot de instelling van de Advies- en begeleidingscommissie gemeentelijke herindeling Lith (Commissie Van Homelen).

Commissie Van Homelen

Ook de Commissie Van Homelen oordeelde dat de schaal en het draagvlak van de gemeente Lith het laatste decennium steeds meer onder druk zijn komen te staan, mede als gevolg van het door de decentralisatie sterk toegenomen takenpakket. De commissie oordeelde dat onverwijd een grotere schaal en een sterker draagvlak noodzakelijk zijn om enerzijds bestaande en toekomstige taken uit te voeren, en anderzijds aanwezige ontwikkelingskansen te benutten. Door een samengaan met een andere gemeente zou hierin kunnen worden voorzien. In haar eindadvies concludeerde de Commissie, dat een ongedeelde samengaan van de gemeente Oss en Lith zou leiden tot een gemeente met de gewenste bestuurlijke kwaliteit. Tevens kan deze nieuwe gemeente volgens de Commissie Van Homelen rekenen op een ruim draagvlak onder bestuur en inwoners en kent zij een goede interne samenhang.

Conclusie

Vanuit de analyse van de Commissie Van Homelen heeft er al een diepgaande analyse plaatsgevonden, die heeft geleid tot een advies voor een samengaan Oss-Lith. Door de raden van Oss en Lith is dit advies ook overgenomen en zijn er de nodige voorbereidende stappen gezet om deze fusie vorm te geven. Ten behoeve van een finale besluitvorming en een eindoordeel zullen de criteria van het beleidskader van BZK in dit document nog eens kort tegen het licht worden gehouden.

3.2.1. Herindeling in relatie tot het coalitieakkoord van het kabinet en het beleidskader gemeentelijke herindeling van de Minister van BZK

Overweging

Een sterk lokaal bestuur acht het kabinet van groot belang voor het goed functioneren van het openbaar bestuur. Daarom streeft het kabinet naar sterke gemeenten die op de huidige en toekomstige taken berekend zijn. Goed bestuur en een goede dienstverlening betekenen ook *dat gemeenten een redelijke schaal moeten hebben.*

Het kabinet acht het primair op de weg van gemeenten zelf te liggen om over hun toekomst na te denken. Het kabinet zal zelf geen gemeentelijke herindelingen meer entameren, maar laat het initiatief hiertoe over aan de gemeenten en de provincies.

Conclusie

Er is hier sprake van een herindeling die van onderaf en geheel vrijwillig plaatsvindt. Gezien het vorenstaande past het voornemen van de beide raden van Oss en Lith om te komen tot een vrijwillige fusie, die van onderaf plaatsvindt, geheel in het landelijke beleidskader.

3.2.2. Draagvlak

Overweging

Het kabinet hecht een groot belang aan een sterk draagvlak onder de bevolking voor de herindelingsvoorstellen. Dit belang is allereerst gelegen in de democratische legitimatie van deze voorstellen. Bovendien is een breed draagvlak een belangrijke voorwaarde voor de nieuwe gemeente om een goede start te maken.

Conclusie

De Commissie Van Homelen constateerde dat die inwoners van Lith die in een steekproefsgewijze, representatieve inwonersraadpleging hun voorkeur uitspraken voor opheffing van de gemeente, in grote meerderheid een voorkeur hebben uitgesproken voor indeling van hun gemeente bij de buurgemeente Oss. Zij achtte daarmee de draagkracht voor een samengaan met Oss in voldoende mate aanwezig. De uitslag van de steekproef bevestigt het beeld van de grote oriëntatie van inwoners van Lith op Oss. Uit de reacties op de zienswijzen bleek ook dat deze samenvoeging een breed draagvlak heeft. Alleen voor wat betreft de kernen Maren-Kessel en Het Wild bleek de samenvoeging met Oss een discussiepunt. Bestuurlijke afwegingen hebben aanleiding gegeven om te besluiten tot een ongedeelde herindeling. Verwezen zij naar het raadsvoorstel bij dit besluit en de reacties op de zienswijzen.

In de gemeente Oss heeft er weliswaar geen officieel onderzoek plaatsgevonden, maar is in de publieke opinie in overwegende mate positief gereageerd op de fusie. "Lith is welkom" is de meest gehoorde zinsnede. Tegengeluiden zijn niet waargenomen. In de inspraakperiode, die volgt op dit besluit, kan dit draagvlak verder onderbouwd worden.

3.2.3. Duurzaamheid

Overweging

Wanneer een gemeentelijke herindeling wordt nagestreefd, is het van belang dat de voorgestelde nieuwe gemeente goed is toegerust voor een langere periode. Voorkomen moet worden, dat de nieuwe gemeente binnen afzienbare termijn wederom bij een herindeling wordt betrokken, en aldus van de ene in de andere herindelingsdiscussie terecht komt. Getoetst moet worden, aldus het beleidskader van BZK, of er sprake is van andere, aangrenzende, voor de hand liggende fusiepartners.

Conclusie

Een herindeling van de gemeente Lith met Oss levert, in de ogen van de Commissie Van Homelen niet alleen de gewenste bestuurskracht op, maar levert tevens een gemeente op die goed is toegerust voor een langere periode. Dit standpunt kan worden onderschreven. Een gemeentelijke indeling Oss/ Lith kan als een op zichzelf staand vrijwillig initiatief worden beschouwd.

3.2.4. Bestuurskracht

Criterium kabinet

De nieuwe gemeente dient over het draagvlak te beschikken om voldoende bestuurskracht te ontwikkelen. Deze bestuurskracht zal zich vertalen in de bestuurlijke en in de ambtelijke organisatie van de gemeente, die voldoende stevig is en in staat is om de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden goed uit te oefenen. Er zal voldoende ruimte moeten zijn voor

specialisatie, waarbij de gemeente goed kan functioneren op de arbeidsmarkt. Hierdoor kan de gemeente kwalitatief bestuur en goede dienstverlening leveren aan de burger, die voldoet aan de eisen van deze tijd. Overigens kan tegenover de betekenis van een voldoende draagvlak worden opgemerkt, dat een te grote omvang van gemeenten uit oogpunt van bestuurlijke en financiële doelmatigheid juist ook weer nadelig kan zijn. Hiervoor is aangeduid, dat in het bijzonder door grotere gemeenten gebruik wordt gemaakt van binnengemeentelijke decentralisatie om de betreffende nadelen tegen te gaan. Zoals in de stedelijke gebieden, stelt behartiging van de overheidstaak evenzeer op het platteland bijzondere eisen aan bestuurlijke en ambtelijke deskundigheid. Een grotere schaal en draagvlak kunnen ook bijdragen aan een meer integrale bestuurlijke aanpak van de maatschappelijke opgaven.

Standpunt Commissie Van Homelen

Voor de Commissie Van Homelen was voor dit onderdeel de "Rapportage onderzoek beeldbepaling toekomst gemeente Lith" d.d. 27 augustus 2007 van Van Naem & Partners, uitgangspunt. In dit rapport zijn de bevindingen over de bestuurskracht van de gemeente Lith opgenomen. De conclusie uit het rapport van Van Naem & Partners was dat de gemeente Lith op dit moment onvoldoende in staat is om haar taken goed uit te voeren. De commissie Van Homelen was van mening dat schaal en draagvlak van de gemeente Lith in het laatste decennium steeds verder onder druk zijn komen staan, mede als gevolg van het door decentralisatie toegenomen takenpakket. Om deze reden adviseerde zij dat onverwijld een grotere schaal en een sterker draagvlak nodig zijn om enerzijds bestaande en toekomstige taken adequaat uit te voeren en anderzijds aanwezige ontwikkelingskansen optimaal te benutten. Door een samengaan van de gemeente Lith met de gemeente Oss, kan hierin, aldus de Commissie, worden voorzien.

Conclusie

Wij kunnen deze visie onderschrijven. Met deze fusie ontstaat een gemeente, die qua omvang en qua ambtelijk apparaat in staat is de taken en verantwoordelijkheden naar behoren uit te voeren. Bestuurlijk ontstaat er een gemeente die goed is toegerust voor de taakuitoefening die van een gemeente wordt verwacht. In de nieuwe gemeente is er voor het gehele gebied sprake van fulltime wethouders, die een meer gespecialiseerde portefeuille hebben, waardoor ook de bestuurlijke slagkracht voor alle inwoners wordt vergroot. Binnen het voort te zetten beleid van binnengemeentelijke democratie, wordt ook Lith opgenomen in het bestel van wijk- en dorpsraden. De nodige bestuurlijke aandacht voor het gebied van de gemeente Lith en de betrokkenheid van haar inwoners wordt daarmee in belangrijke mate verzekerd.

Ook de ambtelijke organisatie in de nieuwe gemeente is van voldoende omvang en van voldoende niveau om alle inwoners volwaardige diensten en service te bieden. Oss heeft verder ervaring op het terrein van de decentrale dienstverlening in de landelijke dorpen. Zij is bezig dit beleid verder uit te werken naar mogelijkheden en wensen.

Daarbij dient ook betrokken te worden dat de inwoners van Lith op het terrein van sociale uitkeringen en de Wet maatschappelijke ondersteuning al gebruik maken van de diensten van de gemeente Oss.

3.2.5. Interne samenhang van de nieuwe gemeente

Standpunt kabinet

Het is van betekenis dat de nieuwe gemeente een logische, interne samenhang kent, die identiteit geeft aan de nieuwe eenheid. Hierdoor zal de nieuwe gemeente veelal een stevige positie verkrijgen. Die samenhang kan heel verschillende uitingsvormen hebben: cultureel, sociaal, economisch, geografisch, etc. Voorkomen moet worden, dat de nieuwe gemeente niet meer is dan een administratieve eenheid, die overwegend wordt nagestreefd om andere, als bedreigend ervaren, bestuurlijke ingrepen af te houden.

Overwegingen

De commissie Van Homelen ziet – kort weergegeven – binnen de nieuwe vormen gemeente voldoende samenhang in die zin, dat de relatie binnen de huidige gemeente Oss met haar cultuurhistorische stadjes aan de Maas verder kan worden versterkt. Het biedt mogelijkheden om bestaande ontwikkelingskansen, bijvoorbeeld op toeristisch-recreatief gebied, verder te versterken. De gemeenten Oss en Lith hebben op dit terrein al samen een visie ontwikkeld:

Standpunt Lith/Oss

Allereerst is hierbij van belang dat de enquête van januari 2007 heeft bevestigd dat er al een sterke oriëntatie is van de inwoner van Lith op Oss (scholen, voorzieningen). Ook de inwoners van Oss maken al van oudsher gebruik van de recreatieve voorzieningen in Lith. Sociaal gezien is er al sprake van een sterke binding. In bestuurlijk opzicht heeft de gemeente Oss in het verleden goede ervaringen opgedaan met het omgaan met kleinere, landelijke dorpen. Een krachtige stad met leefbare en vitale dorpen is een van de uitgangspunten van haar beleid. Lith met zijn verschillende dorpen kan daarin een volledige plaats vinden. Een samengaan, biedt ook mogelijkheden om de potenties op het terrein van toerisme en recreatie te versterken.

3.2.6. Gedeelde/ Ongedeelde herindeling

Algemeen uitgangspunt in het herindelingsbeleid is dat een op te heffen gemeente ongedeeld bij een nieuw te vormen gemeente wordt ingedeeld. De commissie Van Homelen oordeelde dat rechtvaardigingsgronden kunnen zijn om van deze beleidslijn af te wijken, te weten:

- a. de doorsnijding van dorpen door de gemeentegrens;
- b. een majeure taakstelling ten behoeve van de andere gemeente, die niet in samenwerking kan worden uitgevoerd;
- c. een onlogisch grensbeloop.

Naar het oordeel van de commissie Van Homelen zijn deze omstandigheden in dit geval niet aanwezig. Een ongedeelde herindeling draagt naar het oordeel van de commissie bij aan behoud van de samenhang van de dorpen die nu de gemeente Lith vormen en biedt naar het oordeel van de commissie een breder draagvlak voor eventuele decentrale gemeentelijke voorzieningen. Wij kunnen dit oordeel volledig onderschrijven. Dat sommige inwoners van het Wild een mindere oriëntatie hebben op de hoofdkern van de gemeente Oss staat het functioneren van deze gemeenschap en een adequate overheidszorg niet in de weg. Vanuit een oogpunt van zowel gemeentelijk beleid en beheer als een logisch grensbeloop is er sprake van een samenhangend gebied. In de reacties op de zienswijzen wordt daarop meer gedetailleerd ingegaan.

3.2.7. Regionaal beleid

In de visie van het kabinet moeten door een nieuwe gemeente goede regionale verhoudingen ontstaan. Met de Commissie van Homelen zijn wij van mening dat de beoogde herindeling neutraal is voor de regionale verhoudingen. Lith en Oss hebben in bestuurlijk opzicht steeds een sterke band gehad. Zij hebben overwegend dezelfde samenwerkingsverbanden en hebben in regionaal verband altijd samen opgetrokken. Het blijkt uit de vele vormen van samenwerking, die zij nu al hebben. Er is ook nooit sprake geweest van tegengestelde belangen tussen Oss en Lith. Ook voor de aangrenzende en de omliggende gemeenten levert de samenvoeging geen beklemmende situatie op.

3.2.8. Overwegingen met betrekking tot planologische ruimtebehoefte

Het voorstel tot herindeling kan zijn oorsprong hebben in de noodzakelijke beantwoording van ruimtelijke knelpunten. Een samenvoeging van Lith en Oss levert op geen enkele wijze een bijdrage aan of doet afbreuk aan de oplossing van ruimtelijke behoefte en is vanuit deze invalshoek neutraal.

3.3. Relatie met provinciaal beleid

Het beleid van de provincie ten aanzien van de gemeente Lith vertoont veel analogie met de ontwikkelingsvisie voor het landelijke gebied van de gemeente Oss langs de Maas. Samen met het landelijk deel van de gemeente Oss vormt het grondgebied van de gemeente Lith de provinciale landelijke regio Maaskant. De ruimtelijke ontwikkeling is gericht op landbouw, natuur en (extensieve) recreatie. De taakstelling voor wonen en werken is afgestemd op de natuurlijke groei van Lith. Het programma wonen: bedraagt circa 550 woningen voor de periode 2006-2020; de behoefte aan toename van bedrijventerrein is circa 10 hectare bedrijventerrein (uitbreiding en herstructurering Wargaren); ruimtelijk ligt de nadruk op inbreiding in de bestaande dorpen. Voor Lith, Maren-Kessel en Lithoijen is er vanuit het provinciale beleid ruimte voor uitbreiding.

De integrale gebiedsgerichte ontwikkelingsrichtingen voor met name de Lithse dorpen en dorpsranden zijn weergegeven in de recente Ontwikkelingsvisie "Thuis in Lith" (zie ook hoofdstuk 4). Vrijwel het gehele buitengebied van Lith heeft ingevolge het Reconstructieplan Maas en Meierij de zoneringsstatus "Verwevingsgebied". Op duurzame locaties binnen het verwevingsgebied kan de agrarische sector volop mogelijkheden geboden worden. Een verdere agrarische doorontwikkeling in het Lithse verwervingsgebied is daarmee voldoende gewaarborgd.

In de Ontwikkelingsvisie "Thuis in Lith" is aangegeven dat er naast de rol van de landbouw in het gebied ook meer mogelijkheden moeten komen voor ontwikkelingen in de sfeer van verbrede landbouw, landschap, natuur en recreatie & toerisme. Dergelijke ontwikkelingen leveren een bijdrage aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de gemeente en zorgen voor sociaal-economische impulsen. Hiermee worden/blijven de prachtige Lithse polders een toonbeeld van evenwicht tussen economische, milieutechnische en landschappelijke aspecten.

Tevens is in het Reconstructieplan nog een ruim zoekgebied voor rivierverruiming c.q. waterretentie opgenomen. Er is inmiddels een kabinetsstandpunt om dit zoekgebied te laten

vervallen. Momenteel worden onderzoeken gedaan naar de wenselijkheid van compartimentering van het gebied van de voormalige Beerse Overlaat, met een belangrijke positie van het grondgebied van Lith.

Geconcludeerd kan worden dat er in ruimtelijk opzicht een grote gezamenlijkheid is tussen Oss en Lith als het gaat om de ontwikkeling van het buitengebied. Het manifesteert zich ook in verschillende samenwerkingsvormen op beleidsniveau tussen Oss en Lith onder andere ten aanzien van de ontwikkeling van de Maasoevers (beleidsnota toerisme en recreatie gemeenten Oss en Lith: 'verbonden aan de Maas').

4. Toekomstvisie

4.1. De stad Oss

De nieuwe gemeente Oss wil een groene gemeente zijn, met een grote diversiteit aan woonmilieus. De stad vervult een woonfunctie in de regio met als ambitie om deze functie te versterken door gedifferentieerde kwalitatief hoogwaardige en groene woonmilieus, zowel in suburbane als stedelijke sfeer. Voor het opvangen van de woningbehoefte moeten er mogelijkheden zijn voor nieuwe uitbreidingen en toevoegingen, naast verbetering en vernieuwing van bestaande wijken en dorpen. De bereikbaarheid van de stad, een belangrijke kracht voor het huidige Oss, zal gewaarborgd moeten blijven en voor ondernemers moet er ruimte zijn om te kunnen ondernemen.

Het centrum

Het centrum van de stad Oss is hét voorzieningencentrum voor de gemeente en de regio. Het centrum biedt een combinatie van winkels, horeca, culturele voorzieningen maar ook ruimte voor werk en wonen in een grotere ruimtelijke samenhang. Een ruim gebied rondom het centrum zal in de centrumontwikkeling worden betrokken.

Diversiteit aan wijken

De stad Oss blijft daarnaast een ontspannen, groene woonplaats met een diversiteit aan wijken. Binnen en bij de wijken is er ruimte voor toevoegingen en veranderingen aan de woningvoorraad die inspelen op de veranderende vraag en noodzakelijke verbeteringen. Voor sommige delen van de stad is op termijn (na 2010) herstructurering nodig, om aan te kunnen blijven sluiten op de veranderende behoeften van mensen, om in te kunnen spelen op de behoefte aan een verdere differentiatie in het aanbod van woonmilieus.

Vitaliteit en leefbaarheid: vermijden van verdergaande concentratie

Vitaliteit en leefbaarheid kennen naast een fysieke component ook een sociale component. Het samenleven van mensen in de wijken en dorpen. In de dorpen is hiervoor vooral van belang dat vooral starters en senioren daar kunnen blijven wonen. Hiervoor dient passende huisvesting te worden gerealiseerd. Maar minstens zo belangrijk is een goed voorzieningenniveau. Te denken valt dan aan bijvoorbeeld een buurthuis, sportvereniging, winkel, school of welzijn- en zorgvoorzieningen. In de stad Oss geldt dit uiteraard ook, maar de meeste bewoners kunnen in de stad Oss gebruik maken van de voorzieningen in het centrum en de wijken. In de wijken speelt meer dan in de dorpen het samenleven van

verschillende bevolkingsgroepen. De nieuwe gemeente Oss wil voorkomen dat er eenzijdig samengestelde wijken ontstaan.

4.2. Dorpenbeleid

De nieuwe gemeente Oss wil zich vooral richten op een duurzame ontwikkeling van de gemeente. De nieuwe gemeente heeft daarbij de ambitie een actieve en complete woon- en leefgemeente te zijn met een krachtige stad en leefbare dorpen.

In een 'leefbaar dorp' wonen mensen die zich samen verantwoordelijk voelen voor hun dorp, die zowel individueel als gezamenlijk een toekomstperspectief hebben en daar ook de middelen voor hebben. Dit heeft een aantal consequenties voor het wonen, sociale samenhang, welzijn (naast lokale economie en infrastructuur en openbare ruimte). Binnen de huidige gemeente Oss wordt gestreefd naar concentratie van woningbouw (naast uiteraard in de stad) in Ravenstein, Herpen en Megen, waarbij kansen op woningbouw op inbreidingslocaties in de overige kleine dorpen worden benut; de term dorpenclusters wordt genoemd. Het is daarbij overigens géén wetmatigheid dat er géén voorzieningen in de kleinere dorpen worden gerealiseerd. Het dorpenplan gaat ook uit van leefbare dorpen en dorpenclusters in een groots landschap. Vanuit deze benadering is het logisch om de huidige gemeente Lith binnen de nieuwe gemeente eveneens te beschouwen als dorpencluster. Een dorpencluster bestaat uit groter dorp met een aantal kleinere dorpen daaromheen waarbij de inwoners van deze kleinere dorpen voor een aantal voorzieningen gericht zijn op het grotere dorp, in dit geval dus Lith. Organisatorisch zou dat verder kunnen leiden tot één dorpsraad voor het totale cluster en eventueel kernraden voor de afzonderlijke dorpen. Ook zal er één wijkcoördinator kunnen worden benoemd met het dorpencluster Lith als aandachtsgebied.

Het dorpencluster Lith (hoofdkern met subkernen) wordt gezien als een ruimtelijke maar ook een sociaal-maatschappelijke eenheid. Gezien de ambitie van de ontwikkelingsvisie "Thuis in Lith" is het erkennen en (blijven) benaderen van (het grondgebied van) de (voormalige) gemeente Lith als ruimtelijk en sociaal-maatschappelijke 'configuratie' uiterst belangrijk. Deze sociaal-maatschappelijke configuratiebenadering van de Lithse ontwikkelingsvisie sluit derhalve aan bij de Osse dorpenbenadering.

Om leefbare dorpen te hebben en te houden is een voldoende en gedifferentieerd woningaanbod nodig en is er plaats voor eigen bewoners én nieuwe bewoners. Voor sociale samenhang is sterke sociale cohesie en een sterk verenigingsleven nodig. Maar ook zijn sterke sociale structuren op het terrein van welzijn en zorg en is zelfbewustzijn over natuurlijke en cultuurhistorische waarden van het dorp van belang. Voor wat betreft het welzijnsaspect zijn voldoende voorzieningen op het gebied van zorg, welzijn, onderwijs, gemeenschapsactiviteiten en veiligheid cruciaal evenals een draagkrachtige infrastructuur voor zorg en welzijn (mantelzorg, sociale en sociaalculturele netwerken). Toerisme en recreatie kunnen hier zorgen voor een economische impuls. In de dorpen is het belangrijk om economische activiteiten te behouden. Dat zorgt immers voor activiteit, levendigheid en het ondersteunt het sociale leven. Ontwikkelingen moeten echter wel passen bij de schaal van het dorp.

In het weidse, landelijke buitengebied van de gemeente waarin tal van kleinere dorpen (waaronder twee historische stadjes) uitgestrooid liggen in een gevarieerd landschap ziet de gemeente potentie. Daar wil de gemeente werken aan het behoud van het schilderachtige platteland met zijn rust en ruimte, aantrekkelijke kleinschalige toeristische voorzieningen en

aan de ontplooiing van levenskrachtige dorpen met een bruisend ondernemersklimaat en verenigingsleven. In het noorden van de gemeente ligt het bijzondere landschap langs de Maas, met zijn historische vestingstadjes en waardevolle natuur. In het zuiden maken de bossen op Oss' grondgebied deel uit van de Maashorst met eveneens belangrijke natuurwaarden. Beide bieden daarnaast ook veel mogelijkheden voor de verdere ontwikkeling van recreatie.

De nieuwe gemeente Oss zal werken met integrale wijk- en dorpsplannen, waar naar alle aspecten wordt gekeken. Natuurlijk zijn er duidelijke accenten. Zo zal er in de dorpen veel aandacht zijn voor woningbouw en ruimtelijke aspecten en ligt in de wijken meer nadruk op sociale samenhang en leefbaarheid. Uiteindelijk zijn het de bewoners en betrokken instellingen die vanuit lokale problematiek en wensen, de inhoud van de plannen sturen. Inwoners spelen dus een belangrijke rol bij de ontwikkeling van de wijk- en dorpsplannen. Daarbij zal ook gezocht worden naar nieuwe vormen van participatie om zo nieuwe groepen te betrekken. Streven is om van de plannen gezamenlijke plannen te maken. Niet alleen de gemeente investeert, maar ook inwoners, maatschappelijke organisaties en andere partijen in wijk of dorp. Daarbij realiseert de gemeente dat ook niet alles in een keer kan worden aangepakt. Naast concrete acties op de kortere termijn bevatten de plannen daarom ook een agenda voor de toekomst, een overzicht van onderwerpen of knelpunten die in de komende jaren aandacht krijgen.

4.3. Dorpencluster Lith

De huidige gemeente Oss is al na de samenvoeging met de gemeente Ravenstein van kleur verschoten. Van een stad met een beperkt buitengebied ontstond een gemeente bestaand uit een grote landelijke omgeving met grotere en kleinere dorpen en een centrale stad. Door de samenvoeging is een omvangrijke, nieuwe gemeente ontstaan met een identiteit die bestaat uit meer afwisseling en contrasten. Voor de stad Oss zijn de trefwoorden: middelgroot, groen, sociaal, werk- en woonstad. Voor het buitengebied van Oss is dit: rust, ruimte, landelijk. In het buitengebied zijn vele dorpen gelegen met een eigen karakter dat complementair is aan de centrale stad Oss. Samenvoeging met Lith versterkt dat complementaire karakter. De diversiteit van de dorpen, de "kralen" aan de ketting, is juist de kwaliteit van de gemeente.

De nieuwe gemeente Oss streeft in hoofdzaak naar concentratie van woningbouw (naast uiteraard de stad) in Ravenstein, Herpen, Megen en Lith, waarbij kansen zijn voor woningbouw op inbreidingslocaties.

Dit sluit ontwikkeling in de overige dorpen overigens niet uit. De nieuwe gemeente Oss wil de mensen die destijds door gebrek aan huisvesting gedwongen waren uit het dorp te vertrekken de mogelijkheid bieden naar de dorpenclusters terug te keren. Aan diverse doelgroepen kunnen mogelijkheden worden geboden om in de dorpen te blijven wonen. Samen met een goede sociale en fysieke structuur voor wonen-welzijn-zorg kan dit zorgen voor een steviger fundament voor vitale dorpenclusters. Teneinde de eerder genoemde configuratiebenadering van Lith te behouden dient de herstructurering van het voorzieningen-aanbod in Lith, dat leidt tot een woon-zorgcluster, een onderwijsgerelateerde cluster en een dorpshart met winkel- en horecavoorzieningen, te worden voortgezet. Voor de leefbaarheid van de andere dorpen dient de huidige spreiding van subkerngerelateerde wonen-welzijn-zorg voorzieningen behouden te blijven.

Bij een levendig, dorps karakter hoort ook werkgelegenheid in diverse kleinschalige vormen. Gemengde milieus, werken aan huis, een gedreven 'bezige' mentaliteit en uitstraling, dat zijn dorps kenmerken. Om die reden dienen bepaalde bedrijfsactiviteiten mogelijk te blijven. Voor wat betreft recreatie en toerisme werken Oss en Lith al samen. Beide raden hebben in 2007 de Beleidsnota toerisme en recreatie gemeenten Oss en Lith "Verbonden aan de Maas" vastgesteld. Dit jaar is door de Stichting Maasmeanders (verenigde toeristisch-recreatie ondernemers in Lith en Oss) in samenwerking met de gemeenten Oss en Lith, de provincie en de Reconstructiecommissie de Ontwikkelingsvisie Maasmeanders opgesteld. Beide genoemde visies komen overigens sterk overeen. Recreatie en Toerisme kunnen naast de agrarische bedrijfstak de tweede economische peiler binnen Lith worden.

Met het vaststellen van de notitie 'Toegankelijk Oss' heeft de gemeente Oss toegankelijkheid en bereikbaarheid expliciet tot integraal onderdeel uitgemaakt van het gemeentelijke beleid. Lith is goed bereikbaar met de auto maar de bereikbaarheid met het openbaar vervoer is echter beperkt. Samen met Oss wordt al het autoluw maken van de maasdijkwegen bekeken.

4.4. Dienstverlening

Naast het gemeentehuis heeft de gemeente Oss op dit moment nog drie hulpsecretarieën in Berghem, Megen en Ravenstein. Het aanbod van in de servicecentra is beperkt (producten burgerzaken en inzage bouwvergunningen). Ravenstein heeft een keer per week spreekuur voor Werk, Inkomen en Zorg waar weinig gebruik van wordt gemaakt. In het kader van de WMO worden huisbezoeken gebruikt om de problematiek van de klant beter in beeld te brengen. Dit maakt dat behoefte aan een lokaal loket afneemt, zo is de ervaring in Ravenstein. De bereikbaarheid van een voorziening voor ouderen is en blijft echter wel een belangrijk aandachtspunt voor de nieuwe gemeente. Bij de inrichting van een servicecentrum moet rekening worden gehouden met het feit dat deze nooit kostendekkend zijn. Niet ontkend kan worden dat de belangstelling voor deze dienstverlening op locatie afneemt. Dit komt mede doordat producten en diensten steeds vaker digitaal aangevraagd kunnen worden waardoor de dienstverlening op locatie zowel in aantallen als in geld afneemt. Deze vorm van digitale dienstverlening zal in de toekomst steeds belangrijker worden. Publieke dienstverlening die in de dorpen wordt verleend in het van oudsher 'eigen gemeentehuis' geeft een vertrouwd gevoel. Daarnaast wordt de tastbare aanwezigheid van de gemeente in de diverse dorpen als waardevol ervaren. Uniformiteit in de totale gemeente is van groot belang. De openingstijden van de verschillende hulpsecretarieën is zoveel mogelijk gelijkgetrokken. Het is vanuit deze visie logisch de toekomstige dienstverlening in Lith vorm te geven. De hulpsecretarieën zijn twee dagdelen per week geopend. Deze openingstijden zijn geen statisch gegeven maar kunnen indien hier aanleiding toe is worden aangepast.

5. Financiën en personeel

5.1. Financiële scan

Als (verplicht) onderdeel van een voornemen tot herindeling is door de Provincie Noord-Brabant en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een financieel onderzoek naar beide gemeenten gedaan. Dit onderzoek was enerzijds gericht op de financiële positie van beide organisaties afzonderlijk. Anderzijds is gekeken naar de mogelijke gevolgen van een samenvoeging. Dit rapport is als bijlage aan dit herindelingsontwerp toegevoegd.

De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn:

- Oss is een financieel gezonde gemeente. Lith heeft de afgelopen jaren afgesloten met rekeningtekorten maar meerjarig is de begroting wel sluitend!
- De belastingtarieven liggen in Lith hoger dan in Oss.
- De uitgangspunten van het BBV worden in de gemeente Lith beter nagekomen dan in de gemeente Oss.
- Voor beide gemeenten geldt dat nog te realiseren winsten uit het grondbedrijf een rol spelen in het dekkingsplaatje van de meerjarenraming.
- De rapportage is een goede basis voor doorontwikkeling van het financiële kader maar geeft geen antwoord op alle vragen op financieel gebied.

In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe opvolging gegeven kan worden aan de adviezen uit het onderzoek waarbij het de intentie is om nagenoeg alle adviezen op te volgen.

Uitgangspunt: budgettair neutraal

Als uitgangspunt wordt gehanteerd dat de herindeling budgettair neutraal verloopt en de gemeentelijke lasten voor de burgers van de gemeente Oss naar aanleiding van de herindeling niet hoger zullen worden. De meerjarenbegroting van de nieuwe gemeente mag niet groter zijn dan de optelsom van de huidige meerjarenbegrotingen van Lith en Oss. Zo blijkt uit de begrotingsscan dat de algemene uitkering uit het gemeentefonds van de nieuwe gemeente € 304.000 per jaar lager zal zijn. Deze daling kan in belangrijke mate worden verklaard doordat de nieuwe gemeente het vaste bedrag straks maar éénmaal ontvangt, terwijl nu beide fusiepartners dit bedrag nog ontvangen.

De ervaringen van Oss met eerdere herindelingen laten echter zien dat op diverse onderdelen extra kostenstijgingen kunnen ontstaan als gevolg van de harmonisatie van beleid en uitvoering. Voorbeelden daarvan zijn eventuele wachtgeld, uitstel van verkoop van voormalige gemeentehuizen en afstemming van beheerplannen en subsidies. Met deze wetenschap heeft de Stuurgroep herindeling besloten een versnelde inventarisatie te houden op deze onderdelen, vooruitlopend op het later geplande inventarisatieproces. In paragraaf 5.6 wordt ingegaan op de resultaten en mogelijke consequenties van deze inventarisatie. Wanneer er gedurende de voorbereiding op de herindeling deze of andere negatieve gevolgen op een of meerdere beleidsterreinen blijken, dan zal daar immers taakstellend op moeten worden bijgestuurd. Voorbeelden van reduceerbare lasten waarop bijgestuurd kan worden zijn de lasten van bestuur, personeel en huisvesting.

Naast de wijzigingen in structurele baten en lasten spelen er rondom deze samenvoeging ook frictiekosten.

Een voorbeeld van dit soort kosten zijn de (mogelijke) kosten van extra afschrijving op meubilair om te komen tot een eenduidig huisvestingsconcept maar ook aan aanpassing ICT, nieuwe plaatsnaam- en verwijzingsborden, achterstallig onderhoud buitengebied etc. Hiertoe ontvangt de nieuwe gemeente vanaf het jaar van herindeling een tijdelijke uitkering uit het Gemeentefonds van in totaal ruim € 4 mln.

5.2. Lokale lasten

Uit de begrotingsscan blijkt dat er verschillen zijn in het niveau van lokale lasten / de belastingdruk. De onderlinge verschillen tussen Oss en Lith voor de grootste belastingen/heffingen blijken onder andere uit onderstaande tabel:

Tabel: Ontwikkeling gemeentelijke woonlasten 2008 in € bij de fusiepartners ten opzichte van Oss nieuw door harmonisatie bij gelijkblijvende belastingopbrengsten

Gemeente	Woonlasten	gewogen gemiddelde WOZ-woning waarde	mutabe gewogen gemiddelde WOZ-woning waarde	OZB-tarief woningen	Tarief mutabe OZB	OZB opbrengst woningen	Opbrengst reinigings-rechten in m³/opp	Tarief reinigings-recht 7**	Tarief mutabe reinigings-recht	Opbrengst rioolrechten in m³/opp	Tarief riool-recht geb 7**	Tarief riool-recht eig 7**	Tarief riool-recht geb+eig 7**	Tarief mutabe riool-recht geb + eig
Lith	816	328.485	-22,90%	2,38	-12,30%	310	0,580	277	-5,70%	0,820	220	-	220	-33,1%
Oss	803	245.888	3,00%	2,04	1,50%	200	8,126	280	0,40%	5,893	24	121	145	5,7%
Oss nieuw		253.138		2,07		210	8,708	281		8,313	44	109	183	

* gegevens coelo 2008

** gegevens gemeentefonds februari 2008

*** geschat tarief fusiegemeente bepaald op basis van weging met totale opbrengst van de heffing

In deze tabel is volgens het principe van “technisch rekenen” nagegaan wat de mutaties in de OZB, het reinigings- en het rioolrecht zijn bij samenvoeging. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat een samenvoeging, zonder beleidsmatige heroverweging van tarieven, leidt tot een lastenverlaging voor de burgers van Lith en een verzwaring voor de burgers van Oss. Uitgangspunt vooraf is echter dat harmonisatie van tarieven niet moet leiden tot verhoging van belastingdruk voor de huidige inwoners van Oss. Wanneer dit uitgangspunt wordt overgenomen en voor de nieuwe gemeente wordt uitgegaan van het OZB-tarief van de gemeente Oss dan moet er per saldo een bezuiniging worden gerealiseerd van € 294.000. Door de eerder genoemde synergievoordelen moet dat mogelijk zijn. Voor wat betreft het reinigings- en rioolrecht geldt dat de komende tijd scenario's moeten worden uitgewerkt die leiden tot een stapsgewijze harmonisatie van tarieven.

5.3. Reserves, voorzieningen en financiële weerstand

De begrotingsscan toont aan dat de reservepositie van de gemeente Oss beter is dan die van Lith. De werkelijke stand per 31 december 2007 geeft echter een ander beeld. Oss heeft per eind 2007 een algemene reserve, excl. grondbedrijf van € 19,0 miljoen (€ 248 per inwoner). € 5,2 miljoen van deze reserve is vrij aanwendbaar zonder gevolgen voor de exploitatie. Aanwending van het restant heeft direct consequenties voor de exploitatie. Bij Lith zijn de algemene reserves excl. grondbedrijf € 2,1 mln. (€ 312 per inwoner). € 1,6 miljoen is vrij aanwendbaar zonder gevolgen voor de exploitatie. Aanwending van dit restant heeft eveneens direct gevolgen. Overigens wordt opgemerkt dat sprake is van een moment opname namelijk de werkelijke stand per 31-12-2007. Op basis van de meest recente prognose bedragen de algemene reserves van de gemeente Oss per 31 december € 20,0 mln. Dit is € 261 per inwoner. Voor de gemeente Lith bedragen de reserves € 1,4 mln. Dit is € 215 per inwoner. Deze daling komt door de extra kosten van inhuren en de financiële harmonisatiemaatregelen die Lith nu al wil doorvoeren.

Zo is aan de Lithse raad voorgesteld om investeringen met alleen een maatschappelijk nut versneld af te schrijven om zodoende ook aan te sluiten op het afschrijvingsbeleid van de gemeente Oss. Voor het jaar 2009 is de begroting van Lith niet sluitend. Het meerjarenperspectief 2009-2012 laat echter wel een ruim sluitende begroting zien. Hoewel beide gemeenten hebben aangegeven op de meeste beleidsvelden te beschikken over beheerplannen en daarmee samenhangende egalisatievoorzieningen, moeten gehanteerde onderhoudsniveaus nog wel onderling worden vergeleken. Het nastreven van het hoogste niveau dat een van de fusiepartners hanteert, kan mogelijk financiële gevolgen hebben. Dit moet te zijner tijd verder worden uitgewerkt in het kader van inventarisatie en harmonisatie van uitgangspunten en beleid maar zoals gezegd, in paragraaf 5.6. wordt daar al een voorschot op genomen.

Het onderzoek gaat ook in op de vrije belastingcapaciteit. Dit is medebepalend voor de mate waarin de gemeente zelfstandig in staat is om haar eigen inkomsten te vergroten om daarmee een duurzaam sluitende meerjarenbegroting te houden (financiële weerstand). Het beleid binnen de gemeente Oss is, dat de gemiddelde lastendruk € 23 onder de landelijk gemiddelde lastendruk voor een standaardwoning moet liggen. Volgens de begroting 2009 ligt de lastendruk € 52,00 onder het gemiddelde. Met andere woorden, de gemeente Oss heeft mogelijkheden om de tarieven te verhogen om zodoende extra inkomsten te genereren: Optrekken van de OZB-tarieven levert dan grofweg € 1,6 miljoen aan extra inkomsten op. Dan wordt nog steeds voldaan aan het uitgangspunt van de € 23 onder het landelijke gemiddelde. Verhoging van de lastendruk is echter in strijd met het eerder gememoreerde uitgangspunt van budgettaire neutraliteit.

5.4. Risico's

Om risico's en tegenvallers te kunnen opvangen hebben beide gemeenten naast een algemene reserve ook een post onvoorzien in hun meerjarenbegroting opgenomen. Voor Lith bedraagt deze post voor 2008 € 27.000 (€ 4,02 per inwoner). Voor Oss is dit in 2008 € 250.000 (€ 3,28 per inwoner). Binnen beide organisaties wordt een actief grondbeleid gevoerd. Hier spelen vooral risico's zoals gewijzigde marktomstandigheden, aansprakelijkheidsstellingen en vertragingen in de realisatie die financiële consequenties kunnen hebben. Relatief gezien zijn deze activiteiten voor beide gemeenten van vergelijkbare omvang.

5.5. Harmonisatie

Naast het harmoniseren van de tarieven is het van belang om ook het financiële beleid en beheer te harmoniseren. Dit kan bijvoorbeeld door beide raden voorafgaand aan de herindeling dezelfde financiële verordeningen te laten vaststellen. Hierdoor kan de vaststelling van deze verordeningen door de gemeenteraad van de nieuwe gemeente een formaliteit zijn. Daarnaast wordt nu al proactief ingespeeld op harmonisatie doordat bijvoorbeeld in Lith is besloten om de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut versneld af te schrijven. Uitgangspunt is dat de Diftar in Lith door de herindeling met Oss zal worden afgeschaft.

5.6. Resultaten versnelde inventarisatie

Zoals in paragraaf 5.1 gemeld hebben de eerdere ervaringen van de huidige gemeente Oss met herindelingen laten zien dat de kosten voor harmonisatie van beheer en beleid evenals het wegwerken van achterstallig onderhoud aanmerkelijk hoger uitvielen dan vooraf werd ingeschat. Om deze reden heeft er op onderdelen een versnelde en globale inventarisatie plaatsgevonden om vooraf meer inzicht te verkrijgen in de financiële gevolgen van de herindeling tussen Oss en Lith. In onderstaand schema wordt weergegeven wat de resultaten zijn uit zowel de scan van BZ als vanuit de versnelde inventarisaties. Het gaat dan dus om de structurele effecten op de begroting welke voortvloeien vanuit de herindeling.

Bedragen maal € 1000.==   + = begrotingsruimte -/- begrotingsnadeel

Nr.	Omschrijving	Bedrag
1	Effect algemene uitkering (scan BZK)	-/- € 305
2	Effect belastingopbrengsten, uitgaande van tarieven Oss (scan BZK)	-/- € 294

3	Effect harmonisatie op beheer openbare ruimte	-/- € 605
4	Effect harmonisatie subsidiebeleid	-/- € 135
5	Effect harmonisatie accommodatiebeleid incl. sportaccommodaties	-/- € 30
6	Taakstelling brandweer	-/- € 27
7	Effect actualisatie bestemmingsplannen gemeente Lith, uitbreiding formatie RO	-/- € 128
8	Effect uitbreiding personeel, brandweer, wijkcoördinator en decentrale dienstverlening	-/- € 155
9	Effect samenvoeging ICT begroting	€ 175
10	Effect op besparing exploitatiegemeentehuis Lith indien dit afgestoten zal worden (exclusief boekwinst bij verkoop)	€ 111
11	Effect op besparing bedrijfsvoeringkosten	€ 300
12	Effect op besparing bestuursorganen	€ 194
	Subtotaal	-/- € 899
	Mogelijke reductie op de personeelsformatie	€ 606
	Totaal	-/- € 293

Uit de onderzoeken is derhalve gebleken dat de harmonisatie zal zorgen voor extra structurele kosten om het ambitieniveau van de huidige gemeente Oss ook van toepassing te laten zijn op die van Lith. Er zijn echter ook aanzienlijke synergievoordelen te behalen doordat bijvoorbeeld de bedrijfsvoeringkosten voor de gemeente Lith vervallen en de verkoop van het gemeentehuis in Lith. Uiteindelijk zal er na samenvoeging een structureel tekort van ca bijna € 900.000 resteren voor de nieuwe gemeente. Echter, onderzoek op de mogelijke reductie binnen de formatie geeft een inschatting dat een besparing van ca € 600.000 mogelijk zal zijn. Uiteindelijk zou in dat geval een tekort van € 300.000 resteren. Nader onderzoek zal moeten leiden hoe dit tekort opgelost kan worden. De herindeling kan in géén geval zorgen voor stijging van de lasten voor de burgers.

5.7. Conclusie financiën

Uit het onderzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Provincie Noord-Brabant blijken in eerste instantie geen onoverkomelijke knelpunten die een herindeling in de weg zouden staan.

De daadwerkelijke structurele taakstelling zal gezien de uitkomsten van de versnelde inventarisaties, genoemd in de vorige paragraaf, niet budgettair neutraal kunnen verlopen en resteert er uiteindelijk een structureel tekort van € 300.000. Vanzelfsprekend is het gezien de beperkte tijd niet mogelijk geweest om een volledig beeld te schetsen. In het verdere traject zullen er ongetwijfeld nog mee- en tegenvallers volgen. Ook kan gedacht worden aan mogelijk fasering van de harmonisatie subsidies en onderhoud openbare ruimte. Echter, de zaken waar in beginsel de grootste tegenvallers waren te verwachten zijn in beeld gebracht waardoor de kans op grote tegenvallers in het verdere traject sterk is afgenomen.

5.8. Personeelsbeleid

De gemeenteraden hebben de intentie om de organisatie-inrichting van de huidige gemeente Oss als uitgangspunt te hanteren voor de nieuwe gemeente. Tevens wordt ernaar gestreefd om het totale pakket aan primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden van de huidige gemeente Oss, inclusief alle nog op te nemen wijzigingen tot de datum van samenvoeging, ook van toepassing te laten zijn als arbeidsvoorwaardenpakket van de nieuwe gemeente. Om het

inpassingproces soepel te laten verlopen, zullen de medewerkers in de huidige gemeente Oss in dezelfde positie en functie overgaan naar de nieuwe gemeente en worden de inspanningen erop gericht om het personeel uit de gemeente Lith soepel te laten instromen in de organisatie van de gemeente Oss. De gemeenten zullen daarvoor tot de inpassing van het personeel met elkaar het vacaturebeleid volgen zoals dat in oktober 2008 is vastgelegd en waarbij Lithse medewerkers voorrang krijgen bij vacatures in de gemeente Oss. De intentie wordt uitgesproken om het huidige personeel van de gemeente Lith in te passen in een passende functie binnen de nieuwe organisatie.

5.9. Integratie

In artikel 2 van het herindelingsconvenant is aangegeven hoe we tijdens de herindeling om gaan met de dienstverlening in Lith én in Oss. Aan artikel 2 zal uitvoering worden gegeven door de beide ambtelijke organisaties zo snel mogelijk te laten integreren. Dit uiteraard in samenspraak met de medezeggenschap. De voorgenomen integratie van de beide ambtelijke organisaties vindt plaats onder regie van de gemeente Oss. Het moment waarop deze integratie een feit moet zijn wordt vastgesteld op 1 juni 2009. De voorbereiding en de uitvoering van deze integratie vindt plaats in nauwe samenwerking en op basis van onderlinge bestuurlijke overeenstemming. Binnen het kader van deze voorbereiding zal in ieder geval aandacht worden besteed aan de inzet van het frictiebudget ter dekking van de kosten van tijdelijke inhuur, die de gemeente Lith op dit moment noodgedwongen maakt.

6. Lopende projecten

Om een goed overzicht van de consequenties te verkrijgen van de herindeling zijn de ontwikkelingen en wensen van beide gemeenten in beeld gebracht. In schematische vorm treft u op de volgende pagina's de majeure ontwikkelingen en wensen aan binnen de huidige gemeente Oss en de huidige gemeente Lith. De ambtelijke uitvoering van de Lithse projecten zal zo snel als mogelijk worden overgenomen door de gemeente Oss. De bestuurlijke regie blijft vanzelfsprekend bij de gemeente Lith (zie 5.9). De projecten die vernoemd zijn binnen het schema blijven daarbij het vertrekpunt. De planning en financiering zullen in gezamenlijkheid gemonitord worden. Daarbij is de maatschappelijke en politieke relevantie van de projecten géén onderwerp van discussie en blijft de bestuurlijke aansturing liggen bij het bestuur van Lith. Indien er na vaststelling van het herindelingsontwerp wijzigingen optreden die leiden tot significante aanpassingen binnen deze projecten, dan zal dat ter instemming worden voorgelegd aan de Stuurgroep. Daarnaast zullen beide gemeenten elkaar blijven informeren over de voortgang.

6.1 Ontwikkelingen en wensen huidige gemeente Oss

Naam	Wat	Start / looptijd	Financiële dekking Ja / Nee	Bijzonderheden
1 Talentencampus	Verbinding tussen vmbo, mbo, sportorganisaties en bedrijfsleven in de vorm van een schoollocatie in combinatie met een leer-werk-centrum, commerciële bedrijven en ruimte voor maatschappelijke activiteiten op het vlak van jeugd en sport.	2006 - 2012	ja	Project en financiële dekking gebeuren gefaseerd. Uit de nu lopende aanbesteding volgt de keuze voor de projectontwikkelaar.
2 Burgemeester Delenkanaal	Verbetering van de toegankelijkheid door vervanging van hefbrug voor een bascule brug.	2008 - 2009	ja	Project in samenwerking met de provincie, Ministerie van V&W en Heesen Yachts. .
3 N 329	Reconstructie noord-zuid verbinding met als doel: meer capaciteit en duurzaam veiliger.	2010 -	ja	Samenwerking met provincie. Nu nog in planvorming.
4 Gebiedsvisie Molada	Ontwikkeling gebiedsvisie bedrijventerrein Moleneind-Landweer-Danenhoef	Ontwerp structuurvisie in december in de raad.	Nog niet van toepassing	Ambitie is dat de 3 bedrijventerreinen in 2020 zijn getransformeerd tot één werkgebied.
5 Waterwingebied	Onderzoek naar mogelijke oplossingsrichtingen voor een duurzame inpassing van de waterwinning van Macharen.	2008 -2009	Nog niet van toepassing	Bedrijven op bedrijventerrein Elzenburg kampen met extra investeringen die zij moeten doen in het kader van de Provinciale Milieu Verordening. Een aantal scenario's wordt nu uitgewerkt.
6 Onderzoek verhuizing Museum Jan Cunen	Huidige locatie (Villa Constance) voldoet niet meer aan de huidige eisen die aan een museum worden gesteld.	2007 -2009	Nog niet van toepassing	Thans afronding haalbaarheidsonderzoek verhuizing naar voormalige fabriekshallen van Bergoss. Beslissing door gemeenteraad in het voorjaar van 2009.
7 Visie Stadscentrum gemeente Oss	Onderzoek naar verdere ontwikkeling stadscentrum	2008 - 2009	Nog niet van toepassing	Visie zal moeten leiden tot een ruimtelijk ontwikkelingsplan. Deze visie zal medio 2009 ter besluitvorming worden voorgelegd.
8 Wonen, welzijn en zorg in de wijk	Doel is om wonen, welzijn en zorg op een duurzame wijze met elkaar verbonden kunnen worden en gebiedsgericht op elkaar worden afgestemd.	Nu niet aan de orde. De pilots gaan wel extra inzet kosten maar dit kan naar verwachting ook binnen bestaande budgetten.	Nog niet van toepassing	kaderdiscussie is door het college vastgesteld en vrijgegeven voor overleg met het maatschappelijk veld (nb ook gemeente Lith maakt deel uit van het platform). De notitie wordt aangepast in december-januari, na besluitvorming starten in de loop van 2009 2 of 3 pilots.
9 Waterfront Ravenstein	Ontwikkeling van visie en Uitwerkingsprogramma voor het gebied tussen stadje en Maas.	2009 - 2010	ja	Doel is om cultuurhistorische waarden te Versterken en te verbinden met natuurontwikkeling, waterbeheersing en recreatie en toerisme. De nu

					geplande projecten zijn gedekt. Voor grootschalige ingrepen op langere termijn wordt samenwerking met betrokkenen gezocht.
10	Wijk- en dorpsplannen	Voor iedere wijk en voor elk dorpencluster zal er eind 2009 een integraal dorpsplan klaar liggen.	2009	ja	-

6.2. Ontwikkelingen en wensen huidige gemeente Lith

	Naam	Wat	Start / doorlooptijd	Financiële dekking Ja / Nee	Bijzonderheden
1a	Woningbouw Lith Oost	± 14 ruimte voor ruimte kavels ± 20 bieb kavels ± 80 overige woningen	Oplevering 2010. Start woningen 2009-2010	Ja	
1b	Brede School Lith	Brede school (basisschool, bibliotheek, thuiszorg, peuterspeelzaal, kinderopvang, sportzaal)	Start brede school 2009		Bij het opstellen van dit ontwerp is de wijze van financiering nog onduidelijk en is onderzoek daarvoor in volle gang. Indien daar een oplossing voor wordt gevonden zal dit project gewoon doorgang vinden.
2	Maren-Kessel West	Uitgifte van ongeveer 8 kavels voor woningbouw.	Verkoop percelen 3 ^e kwartaal 2009	Ja	
3	Lithse Ham, onderzoeksfase	Realisatie van een recreatieve poort incl. hotelvoorziening, drijvend bungalowpark met voorzieningen.		Ja	De Lithse Ham is door het ministerie van VROM aangewezen als Emab-locatie (experiment met aangepast bouwen) door de provincie en de gemeente Lith i.h.k.v. reconstructie buitengebied, als recreatieve poort. Het project bevindt zich nog in een prematuur stadium. Voorstel grondexploitatie december 2008.
4	Maasstraat West Lith	Uitbreiding bedrijventerrein Wargaren te Lith voor kleinschalige en watergerelateerde bedrijvigheid, startende bedrijven, bedrijfsverzamelgebouw.	Start uitgifte medio 2009	Ja	
5	Wozoco Lith	± 18 plaatsen kleinschalig groepswonen, 2	Oplevering	Ja	Wozoco wordt gebouwd door Brabant Zorg en

Herindelingsadvies Oss en Lith

		kontdurend verblijfkamers, ong. 42 appartementen, restauratieve voorziening, zorginfrastructuur.	medio 2011		ZVOM
6	Dorpshart Oijen	Herstructurering dorpshart. ± 95 verschillende soort woningen, multifunctionele accommodatie (school, peuterspeelzaal, gymzaal en verenigingsgebouw)	Gefaseerd. Oplevering 1 ^e woningen en MFA medio 2010	Ja	Ontwikkelende partijen: Eco-maat Project B.V./Maasland Vastgoed Ontwikkeling B.V. Grondverkoop heeft al plaatsgevonden.
7	Liesdaal Maren-Kessel	Woningbouw van ± 90 woningen.	Gefaseerd. Start eind 2010	Ja	
8	Papenakker 3 Oijen	Uitgifte van ongeveer 10 Biebkavels	Start november 2009	Ja	
9	Marsna Casella Maren-Kessel	Uitgifte van kavels voor woningbouw: ± 5 dijkwoningen en 11 vrijstaande woningen	Start 2009	Ja	
10	Centrumplan Lith:	Deze locatie kan pas ontwikkeld worden als de huidige school en sportzaal zijn verplaatst naar de Brede School in Lith-Oost.	Na ingebruikname brede school (2010)	--	Een private partij zich heeft gemeld om voor eigen rekening en risico, derhalve geheel vrijblijvend, een plan te ontwikkelen voor deze locatie. Dit aanbod moet nog concreet vorm krijgen.
11	Begraafplaats Lith-Oost	Realisatie algemene begraafplaats	--	--	On hold
12	Lithoijen Noord-West	Woningbouw	--	Ja v.w.b. het voorbereidingskrediet	De gemeente Lith heeft slechts een beperkte grondpositie in dit gebied en het plangebied behelst meerdere grondeigenaren. Er heeft een gesprek plaatsgevonden met de grootste grondeigenaar binnen het plangebied en deze is bereid om voor eigen rekening en risico, derhalve geheel vrijblijvend, een plan te ontwikkelen voor deze locatie. Dit aanbod moet nog concreet vorm krijgen.
13	Brandweerkazerne/gemeentewerf	Nieuwbouw brandweerkazerne	--	--	On hold

Hoofdstuk 7 Planning

De planning is te onderscheiden in twee trajecten, te weten:

- Fase a:* Definitieve (formele) besluitvorming over de herindeling;
Fase b: Organisatorische voorbereiding van de herindeling: het tot stand brengen van één gemeentelijke organisatie, zowel bestuurlijk als ambtelijk.

Ad fase a.

Dit traject beslaat het formele besluitvormingstraject van de gemeente tot en met de Eerste Kamer. Voor de gemeenten dienen daarvoor in de periode van januari 2009 - april 2009 de formele besluiten te worden genomen zoals bedoeld in de Wet Algemene regels herindeling (Wet Arhi). Het gaat hier om de volgende stappen:

1. Het vaststellen van een herindelingsontwerp: het formele besluit waarin de beide raden verklaren één gemeente te willen vormen. Van dit herindelingsontwerp maakt tevens deel uit een aantal afspraken over de wijze waarop de beide gemeenten in dit proces met elkaar omgaan en hoe zij deze herindeling gaan vormgeven. (convenant).
2. Inspraakprocedure: Het herindelingsontwerp wordt gedurende acht weken in beide gemeenten ter inzage gelegd. In die periode heeft eenieder de gelegenheid een zienswijze in te dienen bij burgemeester en wethouders van de beide gemeenten.
3. Nadat een herindelingsontwerp van de nieuwe gemeente ter inzage is gelegd en de termijn voor zienswijzen is verstreken, dient de raad, met in achtneming van de binnengekomen reacties, een herindelingsadvies vast te stellen. Dit herindelingsadvies gaat voor goedkeuring naar Gedeputeerde Staten, die het, met hun commentaar voor besluitvorming naar de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties sturen. De Minister legt het ontwerp vervolgens, na instemming van de Ministerraad, ter definitieve besluitvorming voor aan de Tweede en Eerste Kamer der Staten Generaal.

Ad fase b.

In dit traject vindt de organisatorische vormgeving van de nieuwe gemeente plaats: het proces van ineenschuiven van de beide organisaties/ benoeming ambtelijk personeel /instellen wijk- en dorpsraden/voorbereiding van de verkiezingen/ de wijze van dienstverlening (met aandacht voor decentrale dienstverlening)/nieuwe verordeningen etc. Ook met dit traject is na de intentiebesluiten van de beide raden een aanvang gemaakt. De onderhavige planning heeft betrekking op de fase van de formele besluitvorming. Schematisch is die planning als volgt weer te geven

Onderwerp

Planning

1.	Intentiebesluiten van de gemeenteraden van Lith en Oss	Afgewerkt: raden resp. 19 en 26 juni 2008
2.	Vaststellen herindelingsontwerp	Raadsbesluit 22 januari 2009
3.	Ter inzage leggen herindelingsontwerp	27 januari tot en met 25 maart
4.	Vaststelling definitief Herindelingsadvies	Raadsbesluit 23 april 2009

5.	Zienswijze Ged. Staten, toezending Herindelingsadvies aan minister van BZK	Mei 2009
6.	Opstellen ontwerp- wetsvoorstel door minister BZK t.b.v. ministerraad en Raad van State	Juni 2009
7	Aanbieding ontwerp- wetsvoorstel aan Tweede Kamer	September 2009
8	Parlementair traject : besluitvorming in de Tweede en Eerste Kamer.	2009/2010
9.	Ingangsdatum van de herindeling	1-1-2011